

۱۵۷/۷۵۴

مقدمه‌ای بر حقوق مالکیت معنوی

نگارش

دکتر سید حسن میرحسینی

با تجدید نظر کامل

نشر میزان

میرحسینی، حسن. ۱۳۳۷ -

مقدمه‌ای بر حقوق مالکیت معنوی / نگارش حسن میرحسینی. - تهران:

نشر میزان، چ ۱۳۸۴، چ ۱۳۸۵، چ ۱۳۹۱، چ ۱۳۹۳، چ ۱۳۹۴، چ ۱۳۹۵، چ ۱۳۹۶

چ ۱۳۹۷، چ ۱۳۹۸، چ ۱۳۹۶۷، چ ۱۳۹۷۸.

۳۳۶ ص. - (نشر میزان: ۲۰۷)

ISBN : 978-964-511-006-0

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیپا.

کتاب‌نامه: ص. (۲۶۷) - ۲۷۰؛ همچنین به صورت زیر نویس.

۱. مالکیت معنوی. ۲. مالکیت معنوی (فقه). ۳. سازمان جهانی مالکیت

معنوی. ۴. مالکیت صنعتی. ۵. مالکیت صنعتی - ایران. ۶. حق مولف.

الف. عنوان.

۳۴۶/۰۴۸

K۱۴۰۱/م ۱۵۷

م ۸۴-۱۹۱۵۹

کتابخانه ملی ایران

هرگونه تکثیر یا بار چاپ، فایل الکترونیکی و... از این اثر بدون اخذ مجوز

از ناشر خلاف قانون بوده و پیگرد قانونی دارد.

لطفاً در صورت مشاهده، شماره تلفن‌های ذیل اطلاع دهید.

۲۰۰۰

نشر میزان

مقدمه‌ای بر

حقوق مالکیت معنوی

دکتر سید حسن میرحسینی

چاپ هشتم: پاییز ۱۳۹۷

ویرایش سوم

شمار: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۰۰۶-۰۰

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعداز چهارراه سهروردی، خ کاوسی‌فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۳۹۱۳۱

فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخررازی، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰

واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱

پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۵	مقدمه چاپ دوم
۱۷	مقدمه چاپ سوم

فصل اول - کلیات

۱۹	گفتار اول - تعاریف
۲۳	گفتار دوم - شاخه‌های حقوق مالکیت معنوی
۲۶	گفتار سوم - سابقه تاریخی حقوق مالکیت معنوی
۲۶	الف - حقوق مالکیت صنعتی
۲۸	ب - حقوق مالکیت ادبی و هنری
۳۱	گفتار چهارم - مبانی حقوقی فقهی مالکیت معنوی
۳۱	الف - مالکیت معنوی نسبی آثار و مربوط به حقوق کاراست
۳۲	ب - مالکیت معنوی ناشی از شخصیت آفریننده اثر است
۳۳	ج - حقوق معنوی یک نوع مالکیت است
۳۷	د - حقوق مالکیت معنوی و حقوق سوم در خصوصیت
۳۷	ه - حقوق معنوی و حقوق مالی و غیرمالی
۳۸	و - حقوق معنوی و حقوق عینی و دینی
۳۹	ز - حقوق معنوی و اموال منقول و غیرمنقول
۴۰	ح - حقوق مالکیت معنوی و فقه امامیه
۴۴	گفتار پنجم - ضرورت حمایت از حقوق مالکیت معنوی
۴۴	الف - مقدمه
۴۵	ب - ضرورت حمایت از مالکیت صنعتی
۴۶	ج - ضرورت حمایت از مالکیت ادبی و هنری
۴۷	د - ضرورت حمایت از مصادیق جدید حقوق مالکیت معنوی
۴۹	گفتار ششم - سازمان جهانی مالکیت معنوی
۴۹	الف - سابقه تاریخی
۵۰	ب - اهداف سازمان
۵۰	ج - وظایف سازمان
۵۱	د - مصادیق حقوق مالکیت معنوی
۵۲	ه - شرایط عضویت

۵۳	و - ارکان سازمان:
۵۳	۱ - مجمع عمومی:
۵۵	۲ - کمیته هماهنگی:
۵۷	۳ - کنفرانس (اجلاس):
۵۹	۴ - دفتر بین‌المللی:
۶۰	ز - مقر سازمان:
۶۱	ح - امور مالی:
۶۳	ی - صلاحیت قانونی، امتیازها، مصونیت‌ها:
۶۳	ک - ارتباط با سازمان‌های دیگر:
۶۴	ا - لایحه‌های اجرا شده کنوانسیون:
۶۴	م - حق شرط:
۶۴	ن - اصلاحات:
۶۵	ض - انصراف:
۶۶	غ - اعلامیه‌ها:
۶۶	ث - مقررات نهائی:
۶۶	ق - مقررات موقتی:

فصل دوم - مصانیت، حقوق مالکیت صنعتی

۶۹	گفتار اول - اختراع:
۶۹	الف - تعریف:
۷۱	ب - تفاوت بین اختراع و اکتشاف:
۷۲	ج - اختراع قابل ثبت:
۷۲	۱ - اختراع باید جدید باشد:
۷۴	۲ - گام ابتکاری:
۷۶	۳ - کاربرد صنعتی:
۷۷	د - اختراع غیر قابل ثبت:
۷۹	ه - سیستم اولین اختراع یا اولین ثبت:
۸۰	و - حق تقدم در اختراع:
۸۳	ز - استقلال گواهی‌های اختراع:
۸۳	ح - قاعده رفتار ملی و حقوق مالکیت صنعتی:
۸۵	ط - اختراع اشتراکی:
۸۵	ی - دوره حمایت از اختراع:

۸۷	ک - حقّ مخترع برای ذکر شدن نامش
۸۷	ل - حقوق انحصاری
۹۰	م - اختراع ناشی از قرارداد یا استخدام
۹۲	ن - پروانه اجباری
۹۷	ض - اختراع و نرم افزارهای رایانه‌ای
۹۷	۱ - چگونگی حمایت از برنامه‌های رایانه‌ای
۱۰۱	۲ - حمایت از نرم افزارهای رایانه‌ای در ایران
۱۰۴	غ - اختراع و بیوتکنولوژی
۱۰۴	۱ - حمایت از بیوتکنولوژی
۱۰۶	۲ - نظام‌های موجود حمایت از بیوتکنولوژی
۱۰۹	ر - معاهدات مربوط به اختراع
۱۰۹	۱ - معاهده همکاری ثبت اختراع (PCT)
۱۲۷	۲ - معاهده برلینست در مورد شناسائی بین‌المللی تسلیم میکرو ارگانیزم‌ها
۱۲۷	برای استفاده در تعریفات ثبت اختراعات
۱۲۹	۳ - موافقت‌نامه استراسبورگ در مورد طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات
۱۳۳	گفتار دوم - نمونه‌های اشیاء مصرفی
۱۳۳	الف - نحوه حمایت از نمونه‌های اشیاء مصرفی
۱۳۴	ب - تفاوت بین اختراع و نمونه‌های مصرفی
۱۳۵	گفتار سوم - علامت تجاری
۱۳۵	الف - سابقه تاریخی:
۱۳۶	ب - اهداف علامت تجاری:
۱۳۷	ج - تعریف علامت
۱۳۸	د - ویژه‌گی‌های علامت
۱۳۹	ه - مصادیق علامت تجاری
۱۴۰	و - انواع علامت
۱۴۰	۱ - علائم جمعی:
۱۴۲	۲ - علائم تضمینی یا تأییدی
۱۴۳	۳ - علائم مشهور
۱۴۶	ز - علائم غیرقابل ثبت
۱۴۸	ح - علامت تجاری در بستر مبادلات الکترونیکی
۱۴۸	ط - استعمال علامت تجاری
۱۵۰	ی - استقلال علائم تجاری
۱۵۱	ک - ماهیت کالاهایی که نسبت به آنها علامت تجاری اعمال می‌شود

- ۱۵۲ ل - واگذاری علامت تجاری
- ۱۵۴ م - مدت حمایت
- ۱۵۴ ن - علائم تجاری نمایش داده شده در نمایشگاه‌های بین‌المللی
- ۱۵۵ ض - علائم تجاری و نام‌های دامنه
- ۱۵۵ ۱ - چگونگی کار سیستم نام دامنه
- ۱۵۸ ۲ - تعارض علائم تجاری و نام‌های دامنه
- ۱۵۹ غ - معاهدات مربوط به علائم تجاری و خدماتی
- ۱۵۹ ۱ - معاهده قانون علامت تجاری
- ۱۶۱ ۲ - معاهده سنگاپور راجع به حقوق علائم تجاری
- ۱۶۱ ۳ - موافقت‌نامه نیس در مورد طبقه‌بندی بین‌المللی کالاها و خدمات به منظور ثبت علائم
- ۱۶۲ ۴ - معاهد نارویی برای حمایت از نشان المپیک
- ۱۶۸ ۵ - موافقت‌نامه وین در مورد طبقه‌بندی بین‌المللی عناصر تصویری علائم
- ۱۶۹ ۶ - موافقت‌نامه مادرید راجع به ثبت بین‌المللی علائم
- ۱۷۰ ۷ - پروتکل آریندن
- ۱۷۸ گفتار چهارم - اسامی تجاری
- ۱۹۴ گفتار پنجم - نشانه‌ها یا علائم جغرافیایی
- ۱۹۶ الف - تفاوت علائم جغرافیایی و تجارتی
- ۱۹۹ ب - حمایت از نشانه‌های جغرافیایی در بُعد بین‌المللی
- ۲۰۰ ج - راه‌های حمایت از علائم جغرافیایی در بُعد ملی
- ۲۰۲ و - معاهدات بین‌المللی مربوط به نشانه‌های جغرافیایی کالا
- ۲۰۵ ۱ - موافقت‌نامه مادرید در مورد جلوگیری از ثبت نشانه‌های منبع غیر واقعی یا گمراه‌کننده بر کالا
- ۲۰۶ ۲ - موافقت‌نامه لیسبون در مورد حمایت از اسامی مبدأ ثبت بین‌المللی آنها
- ۲۰۸ گفتار ششم - طرح‌های صنعتی
- ۲۱۱ الف - فواید حمایت از طرح صنعتی
- ۲۱۲ ب - حمایت از طرح صنعتی در معاهدات بین‌المللی
- ۲۱۳ ج - حمایت از طرح صنعتی در قانون داخلی ایران
- ۲۱۴ د - مدت حمایت از طرح صنعتی
- ۲۱۶ ه - چگونگی حمایت از طرح‌های صنعتی
- ۲۱۶ و - تفاوت بین طرح صنعتی و اختراع
- ۲۱۸ ز - طرح صنعتی و علامت تجاری
- ۲۱۸ ح - چگونگی ثبت بین‌المللی طرح‌های صنعتی
- ۲۱۹

ط - معاهدات بین‌المللی مربوط به طرح صنعتی	۲۱۹
۱ - موافقت‌نامه لوکارنو برای ایجاد طبقه‌بندی بین‌المللی طرح‌های صنعتی	۲۲۰
۲ - عهدنامه لاهه درخصوص سپردن بین‌المللی طرح‌های صنعتی	۲۲۱
گفتار هفتم - طرح ساخت مدارهای یکپارچه	۲۲۴
الف - لزوم حمایت از مدارهای یکپارچه	۲۲۶
ب - تفاوت بین مدارهای یکپارچه و طرح صنعتی و اختراع	۲۲۶
ج - مدارهای یکپارچه و اسناد بین‌المللی	۲۲۷
د - مدارهای یکپارچه و قانون ملی	۲۲۹
گفتار هشتم - اسرار تجاری	۲۳۵
الف - اسرار تجاری و اسناد بین‌المللی	۲۳۵
ب - اسرار تجاری در حقوق داخلی	۲۳۷
گفتار نهم - رقابت نامشروع	۲۳۹
الف - رقابت نامشروع و اسناد بین‌المللی	۲۳۹
ب - رقابت نامشروع و حقوق داخلی ایران	۲۴۰

فصل سوم - حقوق مالکیت ادبی و هنری

گفتار اول - حق مؤلف	۲۴۳
الف - اثرهای مورد حمایت	۲۴۳
ب - شرط حمایت از آثار	۲۴۷
ج - حقوق مادی	۲۵۳
د - محدودیت‌ها و استثنائات در مورد حق مؤلف	۲۵۷
۱ - استفاده علمی و آموزشی: با توجه به ماده ۷ قانون حمایت حقوق مؤلفان،	۲۵۸
۲ - استفاده شخصی و خصوصی: براساس ماده ۱۱ قانون حمایت حقوق مؤلفان	۲۵۹
ه - حقوق معنوی	۲۶۰
و - مدت حمایت	۲۶۲
ز - منتفعین از حمایت	۲۶۷
گفتار دوم - حقوق جانبی	۲۷۰
گفتار سوم - کنوانسیون‌های مربوط به حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق جانبی	۲۷۵
الف - کنوانسیون ژم برای حمایت از اجراءکنندگان، تولیدکنندگان صفحات موسیقی و سازمان‌های پخش رادیویی یا تلویزیونی	۲۷۵
ب - عهدنامه صفحات صوتی و اجراهای سازمان جهانی مالکیت معنوی	۲۷۷
ج - کنوانسیون بروکسل مربوط به توزیع سیگنال‌های حامل برنامه که با ماهواره مخابره	

۲۸۰	می‌شوند.....
	د - کنوانسیون ژنو برای حمایت از تولیدکنندگان صفحات صوتی در برابر تکثیر و نسخه‌برداری غیرمجاز صفحات صوتی آنها.....
۲۸۱
۲۸۳	ه - معاهده کپی‌رایت سازمان جهانی مالکیت معنوی.....

فصل چهارم - اجرا و نظام حل اختلاف در حوزه حقوق مالکیت معنوی

۲۸۵	گفتار اول - اجرای حقوق مالکیت معنوی.....
۲۸۸	۱ - اعتراض.....
۲۹۱	۲ - راه‌های جبران.....
۳۰۲	گفتار دوم - نظام حل و فصل اختلاف در حوزه حقوق مالکیت معنوی.....
۳۰۲	الف - نظام حل و فصل اختلاف در سازمان جهانی مالکیت معنوی.....
۳۰۴	۱ - روش‌های حل اختلاف.....
۳۰۶	۲ - چاره در موارد یک اختلاف را به مرکز ارجاع داد.....
۳۰۷	۳ - انواع روش‌های حل اختلاف.....
۳۱۵	ب - نقش مرکز سازمان جهانی مالکیت معنوی در روش ترکیبی.....
۳۱۵	ج - خدمات سازمان جهانی مالکیت معنوی تحت قواعد آنسیترال.....
	د - سرویس مرکز داوری سازمان جهانی مالکیت معنوی مرکز در ارتباط با حل اختلاف نام‌های اینترنتی.....
۳۱۶
۳۱۷	ه - روش‌های قضائی حل اختلاف میان دولت‌ها در زمینه حقوق مالکیت معنوی.....
۳۱۸	و - مکانیسم حل اختلاف در سازمان جهانی تجارت.....
۳۱۹	۱ - اهداف سیستم حل اختلاف سازمان جهانی تجارت.....
۳۲۰	۲ - صلاحیت رکن حل اختلاف.....
۳۲۰	۳ - روند حل اختلاف در سازمان جهانی تجارت.....
۳۲۵	فهرست منابع و مآخذ.....
۳۲۵	۱ - فارسی.....
۳۲۵	الف - کتب.....
۳۲۶	ب - مجموعه مقالات همایش‌های تخصصی.....
۳۲۶	ج - مقالات و نشریات.....
۳۲۷	د - مجموعه قوانین و مصوبات.....
۳۲۸	ه - پایان‌نامه‌ها.....
۳۲۸	۲ - عربی.....
۳۲۹	۳ - انگلیسی.....

مقدمه

حقوق مالکیت معنوی امروزه به عنوان یکی از مسائل زیر بنایی سیاست نوین اقتصادی و ابزار مهم و اساسی برای رشد اقتصادی و با ارزش ترین سرمایه در معاملات و داد و ستد تجاری تلقی می گردد.

حمایت قوی و مؤثر از حقوق مالکیت معنوی به لحاظ برتری این دارایی ها بر دارائی های مادی در بسیاری از موارد علاوه بر ایجاد انگیزه و تشویق مبتکرین و نوآوران، مخترعین و مؤسسات تحقیقاتی این فعالیت های ابتکاری، عامل بسیار مهم در تسهیل موجبات انتقال تکنولوژی و نیز در جلب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در بخش های معین اقتصادی است؛ که این امر برای تحقق و تسریع توسعه در حوزه های مختلف اجتماعی - اقتصادی برکسب پوشیده نیست.

در شرایط فعلی که بستر مناسبی برای ارتقای حقوق مالکیت معنوی در کشور ایجاد شده است و با تلاش وافر قوه قضائیه و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و هماهنگی و همکاری دولت، مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان در بعد بین المللی، جمهوری اسلامی ایران به معاهدات مهمی از قبیل کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت معنوی، موافقت نامه و پروتکل مادرید راجع به ثبت بین المللی علائم تجاری و خدماتی، موافقت نامه مادرید در مورد جلوگیری از نصب نشانه های منبع غیر واقعی یا گمراه کننده بر کالا و موافقت نامه لیسبون در مورد حمایت از اسامی مبدأ و ثبت بین المللی آنها ملحق شده است و در بعد ملی نیز طرح ثبت اختراعات، علائم تجاری و خدماتی، نام های تجاری و طرح های صنعتی که مطابق با آخرین استانداردها بین المللی و لحاظ منافع ملی تهیه و تدوین

شده است در مجلس شورای اسلامی مطرح رسیدگی است و قانون نشانه‌های جغرافیایی اخیراً به تصویب نهائی رسیده و همچنین با توجه به رفع موانع ابتدائی برای عضویت جمهوری اسلامی ایران در سازمان جهانی تجارت که موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی (تریپس) یکی از ارکان مهم این سازمان تلقی می‌شود، فهم دقیق پایه‌های حقوقی و اقتصادی حقوق مالکیت معنوی به‌عنوان پیش شرط درک نقش و اهمیت این حقوق در امر توسعه بیش از پیش احساس می‌گردد.

در استنای تحقق اهداف فوق، اگرچه تاکنون اقدامات مهم و اساسی با همکاری مسؤولین ذی‌ربط، دانشگاهیان و سازمان جهانی مالکیت معنوی در جهت ارتقای سطح آگاهی علاقه‌مندان به این رشته خصوصاً با برگزاری سیمینارهای مختلف ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و تأسیس دوره کارشناسی ارشد در دانشکده‌های حقوق شهید بهشتی، دانشگاه تهران، علامه طباطبائی صورت گرفته است ولی به منظور بالا بردن آگاهی قضات، وکلای، صاحبان صنایع و به‌طور کلی علاقمندان به این رشته از حقوق، تألیف و تهیه کتابی که حاوی همه مسائل و حوزه‌های مختلف این رشته و ولو به‌طور خلاصه باشد، امری که سلاً ضروری بنظر رسید.

با توجه به مراتب فوق الاشعار و نظر به تجاری که طی چند سال اخیر در این حوزه کسب کرده‌ام و ضمن احترام و ادب به هم‌استادان و پیش‌کسوتانی که قبلاً در این حوزه قلم زده‌اند و سمت استادی نسبت به حقوق داشته و دارند، این کتاب به‌طور خلاصه و به زبان ساده و روان برای تدریس در دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد تألیف و تدوین گردیده است. البته لازم به ذکر است با توجه به عنوان کتاب به بسیاری از مسائل جدید در حوزه حقوق مالکیت معنوی از قبیل دانش سنتی، فولکلور، منابع ژنتیک، نام‌های دامنه صرفاً اشاره گردیده است و بررسی همه ابعاد آنها نیازمند تحقیقات جامع و کامل است که انشاءالله اقدام حقیق فتح بابی برای بقیه در این خصوص باشد.

کتاب در چهار فصل تهیه و تدوین شده است.

در فصل اول که تحت عنوان کلیات است، مواردی از قبیل تعاریف، شاخه‌های حقوق مالکیت معنوی، سابقه تاریخی حقوق مالکیت معنوی، ماهیت حقوقی و

فقهی مالکیت معنوی، ارکان و وظایف سازمان جهانی مالکیت معنوی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

در فصل دوم کتاب، مصادیق حقوق مالکیت صنعتی از قبیل اختراع، علائم تجاری و خدماتی، طرح‌های صنعتی، نشانه‌های جغرافیایی، اسرار تجاری، رقابت نامشروع با توجه به مفاد کنوانسیون‌های ماهوی از جمله کنوانسیون پاریس برای حمایت حقوق مالکیت صنعتی و موافقت‌نامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی (ترانس) و همچنین مجموعه قوانین و مقررات داخلی و طرح پیشنهادی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور به مجلس شورای اسلامی و رویه‌های قضائی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند و در انتهای هر قسمت نیز به‌طور خلاصه به معاهدات و کنوانسیون‌های مربوط اشاره شده است.

در فصل سوم کتاب حوزه‌های مختلف حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق جانبی با توجه به کنوانسیون‌های بسیاری مربوط از قبیل کنوانسیون برن، کنوانسیون روم و موافقت‌نامه ترپیس، و هم جنبه موازن و مقررات داخلی و پیش‌نویس لایحه حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری مورد بحث و بررسی قرار گرفته است و در انتهای این فصل نیز به کانه کنوانسیون‌های مربوط به حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق جانبی به‌طور خلاصه اشاره گردیده است.

بحث اجراء و نظام حل اختلاف در حوزه حقوق مالکیت معنوی موضوع فصل چهارم و پایانی این کتاب است. در این فصل موضوع‌هایی از قبیل اعتراض، راه‌های جبران کیفری و مدنی، اقدامات موقتی و مرزی، نظام حل اختلاف، در سازمان جهانی مالکیت معنوی و نظام حل اختلاف در سازمان جهانی تجارت به‌طور خلاصه مورد بررسی قرار گرفته است.

در خاتمه برخورد واجب می‌دانم از همه اساتید، سازمان‌ها، وزارتخانه‌ها که طی چند سال اخیر در جهت ارتقای حقوق مالکیت معنوی در کشور تلاش وافر داشته‌اند، خصوصاً حضرت آیت‌الله هاشمی شاهرودی رئیس محترم قوه قضائیه، جنابان آقایان محمد رضا علیزاده رئیس سابق سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و حسینعلی امیری رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و مسؤولین سازمان جهانی مالکیت معنوی به‌ویژه جناب آقای مؤیدالدین تشکر و قدردانی نمایم. از

برادران بزرگوار شادروان جناب آقای مسعود طارم‌سری و دکتر شیری مدیر بنیاد حقوقی میزان که در تهیه و چاپ این اثر همواره مشوق حقیر بوده‌اند سپاسگزارم. از کلیه اساتید و صاحب نظرانی که با راهنمایی و نقد خود در رفع اشکالات احتمالی کتاب مرا یاری خواهند کرد، پیشاپیش سپاس و قدردانی می‌نمایم.

سید حسن میرحسینی